

UČITELJSKI TOVARISŤ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 6.

V Ljubljani, 15. marcija 1889. l.

XXIX. leto.

O rabi učnih knjig.

„Srednja pot — zlata pot“.

To ni lahko vprašanje, katere učne knjige naj učitelj v šoli rabi. Veliko prepira imajo nemški učitelji v tej zadevi, čeravno nimajo s poukom v drugem jeziku nič opraviti. Raznega mnénja so zavoljo tega, ker imajo jako veliko šolskih knjig na izbiro. Slovenski učitelji nimamo teh sitnosti ravno, a pridružijo se nam druge. Ena je ta, ko imamo še malo razvito šolstvo, drugo pa, ker imamo opraviti z dvema jezikoma, katerima so meje v šoli še manj določene, kakor v javnem življenji. Kako bodemo to vprašanje najlože rešili? Kaj pozitivnega je težko povedati. Poskusimo to vprašanje z negativnega stališča rešiti. Recimo torej: Katerih knjig ne sme učitelj v šolo vpeljati? 1. Tistih ne, katere niso od naučnega ministerstva odobrene. Leto za letom priobči se v „Verordnungsblatt“ naučnega ministerstva zapisnik potrjenih knjig za vse (nemške, slovenske, laške itd.) ljudske in meščanske šole. Ali pa pride ta zapisnik tudi v roko šolskim vodstvom, to je drugo vprašanje. Izmed teh odobrenih knjig naj okrajne učiteljske konferencije za svoj okraj izberejo primerne knjige, kar lahko vsako leto storé. Ali to se vselej ne zgodi; in če se zgodi, izberejo se večkrat (na Štajerskem, Koroškem) tudi nemške knjige, ki so za nemške šole odobrene, še za slovenske šole. Takim sklepom se je pa večkrat težko protiviti, ko dobimo hitro v odgovor: Naše šole niso čisto slovenske, marveč utrakvistične. Zato se užé na Štajerskem večkrat pripetí, da imajo tro- in večrazrednice v rabi čisto nemške „Sprachbuch“-e in čisto nemške „Lesebuch“-e. Pa kaj si bodemo temu toliko čudili; vsaj se je pred leti na Štajerskem pripetilo, da je šolski nadzornik, ki je sam slovenska berila spisoval, učiteljem pri konferenciji nemška berila priporočeval.

Pa kaj bodem tožil o teh nepravilnostih, katerih učitelji odpraviti ne moremo kar tako lahko. Če tudi učitelja peče, ko mora učencem, revnim kmetskimi dečkom, priporočati (na željo, izraženo po šolskem nadzorniku), da si poleg slovenskih kupijo še nekaj nemških knjig, pomaga si le težko iz te zadrege.

Zavoljo tega hočem to vprašanje razpravljati za one šole, kjer ima učitelj v zadevi šolskih knjig več svobode. Če je užé okrajna učiteljska konferencija določila knjige za ves okraj, za posamezne šole tega menda ni storila. Vsak šolski voditelj ima tû nekaj svobodne roke. Voditelj enorazrednice — da začnemo z negativnim stavkom — ne bode si izbral toliko knjig, kolikor jih rabijo na dobro urejenih trirazrednicah? Mogoče je, iste knjige vpeljati, če ima celodnevni pouk, če je dobro obiskovanje in če je sam učitelj

vrl, vnet šolnik. Druge enorazrednice naj nikar otrokom toliko knjig ne vsiljujejo; knjige so drage, stariši ubožni, in toliko tvarine ni mogoče prebaviti in premeti. Dobro urejene dvorazrednice imajo skoro lahko tiste knjige, kakor na čveterozrednicah; trorazrednice se sevéda približujejo v vsem čveterorazrednicam, torej tudi gledé rabe učnih knjig. Pri vseh šolah je zastran vpeljevanja knjig merodajno šolsko obiskovanje, mislim namreč na šestletno ali osemletno šolsko dóbo.

Na Štajerskem n. pr. je načelo osemletna dóba, na Kranjskem je načelo le šestletna dóba. Zato si lahko razložimo, zakaj je na Štajerskem mogoče, v četrtem razredu prebaviti „Četrto Berilo“ in „Peto računico“, in zakaj bode na Kranjskem dosta težje veliko iz teh knjig vzeti v 4. razredu. Kjer imajo na Kranjskem v 2. razredu „Razinger-Žumerjevo“ Prvo Berilo, ondi ni misliti, da bi se dospelo še do „Četrtega Berila“. Ali je na teh šolah mogoče, da bi se veliko vzelo iz „Pete računice“, ne, da bi temeljitost pri „Četrtri računici“ trpela, je tudi težko razsoditi. Takisto veljá o sedanjih nemških slovnica. Po prejšnjih načrtih premla se je „Prva nemška slovnica“ v drugem razredu; „Tretja“ s svojo težko tvarino se je rabila v 3. razredu, a nikakor ne dobro premla — in vendar je v 4. razredu sploh v rabi „Tretja nemška slovnica“, ki je brez berilnih vaj. Če so potlej učenci še posebej nemško berilo kupili, bila je to dvojna potrata. Dokončala in dobro premla naj bi se bila rajše „Druga nemška slovnica“. Kaj pa s knjigami za slovensko slovnico? Slovniške vaje so v dodatku pri berilih. Ali se ne bode rabila Končnikova slovenska slovnica? V 4. razredu bi bilo nekoliko opravičena posebna knjiga za slovensko slovnico, a Končnikova je na mnogih mestih pretežka, preobširna in predraga. V 4. razredu bi dobro služila le Praprotnikova „Slovenska slovnica“. Končnikova se pa uspešno rabi v 5., 6. in 7. razredu ljudske ali v 1., 2. in 3. razredu meščanske šole; za vse te stopinje ima dosta gradiva. Kako so naše knjige za nižje razrede pretežke, naj svedoči to, da so na neki šoli pripoznali, da je Janežič-Šketov „Cvetnik“ (I. del), navadno namenjen za 1. razred srednjih šol, loži od „Četrtega Berila“, katero se pozneje učencem v roke dá. Drug slučaj, kako so n. pr. nekateri praktični veroučitelji o težkosti katekizma prepričani, je ta, da rabi katehet na neki šoli skozi 4 letnike (2., 3., 4. in 5. razred) po vrsti za krščanski nauk eno in isto knjigo.

Če se tudi tej navadi dá ugovarjati nekoliko, a vendar se bode pritrnilo, da ne kaže, otrokom dajati preveč težkih in preveliko knjig. Tudi tukaj naj velja: „Srednja pot — zlata pot.“ Radi bi spregovorili še o knjigah na slovenskih petero- in šesterorazrednicah, a takih šol Slovenci drugod nimamo, kakor v Ljubljani. Zato naj bi pa kateri Ljubljanskih tovarišev o tem besedo sprožil.

I. L.

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Tudi sluh se ne sme zanemarjati, ampak vaditi ga je treba, da razločuje glasove. Otrokom se mora vzbuditi posluš za glasove in glasbo s tem, da jih vadimo v petji itd. Silno šumenje, hud pok, zlasti prav blizo, škoduje posluhu.

Zeló važna na človeškem telesu je tudi koža, ker nam je tipalo. Polt pa je zeló imeniten gledé našega zdravja zaradi tega, ker po nji život iztrebljá neporabne snovi; zato mora človek kožo imeti vedno čisto, snažno in se je treba prav pridno umivati. Ako bi kdo tega ne storil, zamaže si znojine luknjice, in polt ne more iztrebiti, kar je zdravju na kvar.

Da se telo ohrani ter razvija, da postane močno, okretno, zdravo in lepo, treba mu je primerne gibanja. Kretanje pospešuje krvni obtok, podpira prebavljanje in prenavljanje krvi, ter s tem stori, da človeku bolj diši jed in pijača. Gibanje tudi vadi mišice in živce, in nam jači telo in duha. Vzgojencu je torej kretanje živa potreba. To spoznamo, če otroke prepustimo samim sebi. Kako čvrsto tekajo, skačejo, plezajo, se zvijajo in prerivajo! V tej zadevi naj se deci le pušča svobode, kolikor mogoče; vzgojitelj naj sam čuva, da pri tem otroci ne prestopijo pravih mej in da kaj nevarnega ne počenjajo.

Po daljšem kretanju in vztrajnem delovanju je človek pohoje potreben. Kolikor slabotneje je telo, toliko prej opeša. Kar zlasti spanja tiče, je znano, da ga je treba toliko več, kolikor mlajše je dete; otrokom naj se torej dovoljuje zadostnega spanja. Zgodaj naj grejo počivat in zgodaj ter ob določenem času naj vstajajo točno. Ni pa dobro in živčevju utegne škodovati, ako bi spečega gojenca zbujali mahoma, osorno. Predolgo spati in samo poleževati se gojencem ne sme dopuščati, pa tudi ne, da bi ležali na hrbtu, ker to škodljivo razgreva hrbtni mozeg.

Človeku tudi škoduje vsaka večja razdraženost in vse strasti kvarijo mlado truplo, ker prenaterajo živčevje; a najhujše in najškodljivejše v tej zadevi vpliva na človeško telo nečistost. Vzgojitelju je torej sveta dolžnost, to pregreho od mladosti odvracati, skrivni pohotnosti na sled priti in jo na moč zatirati. Da se odvraca ta strašna pregreha, treba je: 1. Rejenca ohraniti vedno duševno in telesno delavnega, in le proste, ne preobilno hrane mu je dajati. 2. Treba mu je zopet in zopet primerne verske resnice klicati v spomin, ter zlasti še na to delati, da se vseskozi zavéda pričujočnost vsevednega Boga. 3. Odvracati je od otrok nevarne priložnosti, slabo tovaršijo, pohujšljivo branje itd.; sploh je treba tû stroge pazljivosti vzgojitelju, da zapazi vsako nespodobnost ter jo s kratko, previdno in z resno besedo odvrne in zatrè.

Kar bolezní tiče, naj jih vzgojnik skuša najprej odvracati s tem, da pri rejencih zastran hrane in obléke itd. povsem tako ravna, kakor smo prej povedali. Zeló važen za zdravje otrok je tudi zrak, o kojem bodemo v prihodnji točki govorili. Vzgojitelj si mora tudi prizadevati, da užé morebiti nastale betežnosti skuša kmalu zapaziti, in če so precejšnje, da se o daljnem ravnanju posvetuje z večim zdravnikom. Paziti je pri bolnih gojencih tudi na to, da se natanko tako vedéjo in vestno izvršujejo vse, kakor jim je ukazal zdravnik.

7. Z r a k.

Zrak nam je brezpogojno silno potreben, ne le ljudem, temveč vsemu stvarjenju, kar ima življenje v sebi; od človeka do najmanjših rastlin, vse potrebuje zraka; kar je zdrava voda ribi, to je človeku zrak, in smem reči, da bi laglje nekoliko časa riba brez vode živela, kakor pa človek brez zraka. Zrak je torej zdatno bolj imeniten, kakor bodi si kakoršna koli jed, kajti brez jedi človek po poskusih nekaterih novodobnih poskušnjakov lahko prebije po več tednov, brez zraka pa niti nekoliko minut ne.

Zrak je torej plučam kruh v pravem pomenu besede. Kaj ne, da umazanega ali celó oskrunjenega in spridenega navadnega kruha nihče ne jé? Koliko bolj izbírni bi morali biti pri uživanju zraka, kar pa, žalibog, skoraj prav nič nismo, če tudi nas dostikrat nos svarí. Nos ima nalogo, zrak preiskavati, ali je ugoden našemu zdravju, ali ne. Da je telo zdravo, mora se, kolikor je mogoče, gibati v čistem zraku, pod milim nebom, najboljše v gozdu ali sploh med drevjem. Skrbeti je tudi za čist zrak po sobah. Ako ni blizo rastlinja, je koristno v stanovanjih imeti kaj rastečih želišč, zlasti takih rastlin, katere imajo obilo in velikega listja.

Zrak se pokvarja pred vsem po izdihanji spridene sape (ogelne kisline), zato je treba pridno prevetrovati sobe, v katerih ljudje bivajo. Zračiti se mora toliko večkrat, kolikor manjši je prostor, in kolikor več ljudi je dihala v njem. Posebno kmetski ljudje bi morali imeti večjo skrb, da bi sobe bolj pridno, posebno po zimi, prevetrovali. V nekaterih kmetjskih hišah se nahaja tako spriden zrak, da mestnega človeka kar znak vrže, kadar ga osoda zanese v take kraje. Užé ako greš mimo zaprtega okna kmetjskih spalnic, udari ti zaduhel duh v nos, kaj pa še le, če notri spiš! Čuda ni. Spalnice, kakor tudi hiše se po kmetih po zimi navadno le tedaj prezračujejo, kadar kak neroden komolec kako šipo zdrobí in ni takoj na prvi hip toliko papirja pri rokah, da bi se luknja zalepila. Da bi pa naša kmetica zjutraj ali čez dan kedaj po zimi okna odprla v „takem mrazu“, na to niti misliti ni. Velika sreča za kmetjske ljudi, da so večino svojega življenja, užé ker njihova opravila tako zahtevajo, vedno pod milim nebom v neokuženem, nepokvarjenem zraku, sicer bi nihče ne živel dolgo! Kajti v takem zraku, kakoršnega imajo po kmetjskih hišah, bi niti cvetlice ne živele, kaj še le ljudje! Ljubi slovenski kmet, če hočeš torej sebi in svojim otrokom dobro, da bodete zdravi, odpiraj pridno okna v hiši, kjer stanuješ in v spalnici, kjer spiš. Naj se ti ne smili tisto malo gorkote, katera ti pri tem uide, kadar skozi okno novemu zraku pot napravljaš!

Zrak je torej zeló, zeló važen za človeško življenje, je zares živelj, pogoj življenja. Kedor ne diha, ta tudi užé ne žíví.

Če otrok ne more dihati, umrje, in če diha slab, spriden zrak, pa obolí ravno tako gotovo, ako bi užival spriden živež. Nevarnost, če otrok v spridenem zraku žíví, se sicer ne pokaže tako hitro, kakor kadar uživa spridene jedí; slabi nasledki spridenega zraka pokažejo se le polagoma, a se tem težje odpravijo.

Večini otročjih bolezní bi se lahko ognili, ako bi otrok od prvega dne svojega življenja dihal čist, nepopačen zrak, kakoršnega nam daje narava. Res je, da ne moremo v našem podnebju vedno zunaj na prostem živeti, posebno po zimi ne, vendar si pa prav lahko dobimo čist zrak v naša stanovanja. Hiše si zidamo, da so nam zavetje ob neugodnem času in vremenu, ne pa, da bi se zapirali pred čistim zrakom. Sevéda pride zrak v naša stanovanja, če jih še tako zapiramo, ali ta zrak se kmalu spridi, in zato je čez vse potrebno za naše življenje, da sobe, kolikor le mogoče, pridno zračujemo ter tako slab zrak nameščamo z čistim; kajti zrak, kojega človek izdiha, ni več zdrav za človeško življenje. Zrak spridimo tudi s kurjavo, lučjo in z mnogimi drugimi opravili v sobi, posebno pa z nesnago. Snaga je torej jeden prvih pogojev, da se čist zrak v sobi vzdrží in — da se otroci naši telesno lepo razvijajo. Nikdar se ne sme umazano perilo v sobi sušiti; na peči obešene mokre plenice najprej zrak okužijo. Ni zadostno, da sobo vsak dan pometemo, ampak potrebno je tudi, da pod z mokro kunjó pobrišemo. Prah je naj večji sovražnik otrok in čestokrat vzrok prehlajenja, vnetja v grlu, plučnic itd. Paziti moramo tudi na pečí in svetilnice. Komur je le mogoče, naj ima po svojih sobah ilnate pečí, in kuri naj z drvmí, mesto s premogom; železne pečí dajejo prehudo in neenakomerno vročino. Gledé svetilnic so petrolejeve velika dobrota, le za ponočno luč se ne smejo rabiti, ker porabijo preveč zraka.

Tudi gledé toplote po sobah se naredijo pogostoma velike napake. Da bi se mali ljubljencek ne prehladil, zakurijo nekateri stariši spalnico tako močno, da niti odrasli človek ne more prenašati take vročine. Razvidno je, da je to za malega otroka še huje, ker je užé tako preveč povit in udet. Otroci postajajo nahodni le radi tega, če spijo v prevročí in premalo prezračeni sobi in ravno prvi dnevi otrokove starosti so važni, da diha čist in sveži zrak. 14° R. in po noči tudi 12° toplote v otročjih spalnicah popolnoma zadostuje. Po leti sme biti v spalni sobi malo oknice celo noč odprto in po zimi pa zraven

v sobi; le toliko je treba paziti, da otrok ne leži na prepihu, in potem takem se ni treba bati, da bi se otrok prehladil.

V zadevah topline ne sme biti vzgojitelj preboječ in prenatančen, da rejenca ne omehkuži. Človek živi v raznovrstnem zraku, kojega se večinoma ne more uravnati po svoje, ampak on se mora ravnati po njem, ter se torej tudi navaditi vsakoršnega zraka, toplega in mrzlega. Užé dete se mora polagoma privaditi različne topline, raznovrstnega vremena; treba se mu je utrditi, da pozneje v življenji more prenašati vsakoršne vremenske nezgode. —

8. Stanovanje.

Vzdrževanje čistega zraka po sobah je največ pri tem, kako imamo zidana stanovanja naša. Dokazano je, da razven živeža ugodno stanovanje naj bolj dobrodejno vpliva na razvitek rastočega rodú, ker otroci večino svojih mladih let tû preživé. Da bi se pač nekateri stariši o veliki važnosti tega vprašanja vender prepričali! Dobro vemo, da je na svetu le malo ljudi, kojim gmotna sredstva dovoljujejo, da si poiščejo in pripravijo za svoje zdravje ugodno in primerno stanovanje, a vender bi se tudi ubožnejši ljudje vsaj naj bolj nevarnih napak pri stanovanjih lahko ogibali. Tudi revež zadovoljuje se premnogokrat s slabim, nezdravim stanovanjem — ne iz varičnosti temveč največkrat iz zanikrnosti in nevednosti. Do src naj nam šine dokazana resnica, da otroci potrebujejo poleg živeža najbolj zraka, svetlobe in solnca. Brez solnca se otroci ravno tako slabo razvijajo, kakor cvetice. Primerjajte rudečelične otroke kmetskih ljudi z bledimi in suhimi mestnimi otroci, ki stanujejo v ozkih in temnih stanovanjih in zapazili bodete lahko na njihovih obrazih vpliv slabega stanovanja in pomankanje svetlobe.

Ako imaš na razpolaganje dve enaki stanovanji, izvoli si brez premisleka stanovanje na solčno stran, če hočeš, da se bodo otroci krepko razvijali in lepo rastle.

Kjer solnce sije, tjakaj dohaja tudi zrak; v takih sobah, v katere po več ur na dan solnce sije, ni nikdar tako spriden zrak, kakor v onih, v koje ne morejo solčni žarki prodreti. Ne stanujte torej v pritličnih stanovanjih, če vam nasprotno stoječe hiše zrak in svetlobo zapirajo!

Naj slabše vplivajo na človeški organizem vlažna, pritlična stanovanja, posebno, če imajo razgled na dvorišče in če ni kleti pod njimi. Gorje nesrečnikom, ki morajo leta in leta stanovati v takih luknjah. Odrasli človek se le malo časa more takim nedostatkom upirati, otroci pa začnó v kratkem hirati in vcepi se jim v nežna prsa kal smrtne bolezni.

Najbolj razširjene otročje bolezni: angleška bolezen, bramorji, bezgavke izvirajo, kakor smo užé omenili, iz slabe, napačne hrane, a nič manj pa tudi iz nezdravih, vlažnih stanovanj, ker v vlažnih stanovanjih otroci ne morejo biti zdravi.

Pred vsem naj bodo naša stanovanja zračna, svetla, suha in ne v obližji gnojišč in stranišč. Če je le mogoče, imejmo različne sobe za stanovanje in spalnice. V takih sobah, v katerih se črez dan dela, kuha, lika obleka itd., ne smejo otroci spati, drugače gotovo obolijo. —

9. Postrežba v bolezni.

Če smo ša tako previdni, vender se mnogokrat pripetí, da otrok zbolí. Potrebno je torej, da vsaka mati vsaj naj potrebnejša vodila vé, kako je z bolnim otrokom ravnati. Ni moj namen, da bi obširno o tem pisal, kažem slovenskim materam o tej zadevi le naj važnejša vodila.

Glavni pogoj hitrega okrevanja je gotovo ta, če od bolnika odstranimo vse tisto, kar smo do sedaj povedali, da škoduje otrokovemu zdravju, kajti tisto, kar škoduje zdra-

vim otrokom, je toliko bolj škodljivo bolnikom. Če otroka mraz trese, naj gre takoj v posteljo, ni ga pa treba s pernicami odevati, da ne bode trpel prevelike vročine. Toplota v sobi tudi ne sme biti tako visoka, kakor navadno; po životu naj bode otrok lahko odet, le varovati ga moramo prepriha. Tako moramo z otrokom ravnati posebno, če ima ošpice, rudečico itd. Če je bolnik žejen, kadar ga mraz trese, in to se zelo rado zgodi, dajte mu brez vse skrbi čiste vode; če pa otroka v takih slučajih s čajem silite, s tem mu trpljenje še mnogo shujšate.

Čisti zrak je vedno čez vse potreben, tembolj pa, če imamo bolnika v hiši; posebno moramo pa za čist zrak skrbeti pri nalezljivih boleznih. Gledati moramo tudi na snago po sobi in posebno še na telesno snago bolnikovo. Zelo se motijo oni, ki trdijo, da bolnih otrok ne smemo umivati; dokazano je pa, če bolnega otroka večkrat z mlačno vodo umivamo, bode tem preje okreval; kajti nesnaga ni nikoli koristna zdravju, in snaga pa nikdar ne škoduje. Tudi spodnjo obleko in rjuhe je treba bolniku večkrat premenjati, le poprej jih moramo pogreti. Nalezljive otročje bolezni še jedenkrat tako dolgo trajajo, če mora otrok v isti srajci in na istih rjuhah dolgo časa ležati ter je prisiljen na ta način ves strup, ki se iz života izcimi, zopet v se dihati.

Pri vsaki bolezni treba se je pa tudi posvétovati z večšim zdravnikom. Paziti je pri bolnih gojencih tudi na to, da se natanko tako vedéjo in vestno vse tisto izvršujejo, kakor jim ukazuje zdravnik.

S tem odstavkom končavam „telesno vzgojo“ z iskreno željo, da bi se vzgojitelji na njo nadalje bolj ozirali, kakor dosedaj, ker dobra telesna vzgoja je podloga tudi dobri duševni vzgoji, o koji bomo govorili v prihodnjem odstavku. Za telesno vzgojo zanimali so se uže najstarejši národi, dobro vedoč, da le:

„v zdravem telesu biva zdrava duša“.

Svitoslav i Danica.

X. 1857. Po geslu: Hvaležnost najboljša prošnja — jel je Svitoslav v imenu svojih rejencev zamurcev po Danici priobčevati kratke pesniške čestitke, tù in tam dokaj dovtipne, sè znaki le dotičnim umljivimi. Na razgled bodi prva in ona, katero je odmenil meni, tedaj še kapelanu v Horjulu, kamor me je bil l. 1855 novomašnika na prvo duhovsko službo iz Ljubljane radostno spremil s svojim ljubljanim Jožefom Kranjskim. „Ljubljanski zamurci vsim svojim dobrotnikom vošijo: Blaženo Velikonoč in veselo Aleluja (str. 60.)!“

Svojim predragim botram in botricam.

Naše matere, očeti	Voš'mo praznike vesele,
So na drugim daljnim sveti;	Mnoge pirhe — r'deče, bele;
Mi sirote zapušene	Vse veselo Aleluja
Smo v ljubezen Vam zročene;	Vam želi družinca ptuja,
O preljubi starši novi!	Srečo, žegen Božji zdaj,
Smo hvaležni Vam sinovi:	In po smerti sveti raj.

G. M . . . u.

Se lepo zahvalimo,	Polhen mernik — polovnik,
Kostanj radi majimo,	Al saj verhat četertnik,
Dobro biro vošimo	De boš pomnil, kaj serčno
Ti pri Povžu, pri Ramovšu,	Ti zamurci vošijo.
Pri Tomincu in dolincu —	

V spomin in prevdarek mladenčem, zlasti učencam, ki si stan volijo — pesmica l. 27 — zložil nekdanj učenec, v 22 kiticah, s prvo: „Vtiski v serca globočino, — O priserčno dete moje! — Kar preskerbna mat' ponuja — Ti v spomin na pota tvoje (Mabila Edmundu)“ itd. —

Prosto je pisal Jeran v tem letniku na pr.: Nekatere misli ob novim letu. Duhovni ogovor o pripravljani za posvečenje nove cerkve, v katerim so razlagane šege cerkveniga posvečevanja (str. 90). Posvečevanje Ternovske cerkve (l. 24. 25). Sveti Duh v svojih svetnikih velike reči dela (l. 22). Hočeš biti angelam enak-a? Zamurska Marija Ana Fadalkarim. Domače vaje, sveto živeti in zveličano umreti l. 1857—1863. — Slovenil in priobčeval je zvesto duhovske pastirske liste, pisma misijonarjev iz Afrike in Amerike, presojeval nekoliko cerkveno slovstvo slovensko, tudi nemško, obširnije snoval „Ogled in Razgled“ itd. —

XI. 1858. Hvalica Marii presveti Devici, po lepi laški: Lodate Maria — l. 12 s prvim in zadnjim odstavkom:

Marijo hvalite	O Božja Ti Mati
Vsi verni jeziki,	In rožica skrivna!
Na nebu svetniki	Svet' raj, milostivna,
Ji slavo glasite;	Daj duši vživati;
Hvalite Marijo, hvalite, hvalite!	Hvalite Marijo, hvalite, hvalite!

Kosček peklenške komedije.

Osebe: Slasčičar ali medeninar. Pesnik. Rajda fantovavcov in vasovavek. Peklenšek. Vsi v peklu.

I. Prikáz.

(Slasčičar in pesnik sta si v laséh in oginj krog nju šviga. Peklenšek se jima spakuje.)

Pesnik. Gerdun ti gerdi! z dnaram s' me sleparil,
De sim nesramne pesmice pisaril
Za serčke, medenino v prodaj tvoj:
Preklet sim zdaj in ti z meno!

Slasčičar. Si bil nad mene učen, zakaj me nis' posvaril?
Novine in mladost z zaljubljenim si smradam kvaril:
V mladosti meni to spačilo je sercé,
De tukaj večno zdaj terpím, gorjé, gorjé!

Peklenšek (poskakovaje).

Pozdravljeno delo,	In tičke slepí;
Ki v moje mi žrelo	Že dobro takó,
Mušice loví,	De b' več jih le blo!

II. Prikáz.

(Knetiški fant in dekle, z živimi kačami zvezana, zgrizujeta serce z nesramnim napisam; kup družih se na čelo s pestjo bije, lasé si rujejo in tulijo.)

Dekle. O joj, prejoj! nesrečni dan,	Fantovavec. Slasčičar tam na božji pot'
K' sim pervikrat spoznala te;	Mladini um z napisi blod';
Sercé le-to me v greha stan	Sim kupil v među mišico,
In zdaj v pekel pahnilo je!	Ostrupil sebe 'n deklico;
	Zdaj serce me strašno bolí,
	Oh, več — nič več pomagat' ní!

Vsi skupaj. Nam tavžentkrat je vsim gorjé,
Zgledujte se nad nam' ljudjé!
Gorjé, gorjé, gorjé, gorjé!

Peklenšek. Že dobro takó,
De b' več jih le blo (str. 135)!

V Drobttinah str. 136 opisuje komedije, iz katerih naposled nastanejo tragedije, namreč: Pesemska kuga. „Kako nevarne de so nesramne in sploh počutnost zbudujoče pesmi, kaže zlasti tudi to, ker pesem, ko med ljudstvo pride, se tako težko pozabi. Včasi se valja umazanka cele stoletja v kakim kraji, potem jo pobere še kak nespremišljenež, jo zopet na svitlo da in še bolj razširi. Kakor iskra, ki je že dolgo pod pepelam tlela, potem ko je bila že poprej velik oginj napravila, naenkrat spet dobí sapo in vnovič začne še hujši požigati; tako delajo tudi mnoge pohujšljive tako imenovane narodne pesmi, pravljice itd., ki so strup tistim, ki jih poslušajo in meč v serce nedolžnosti. In če so take reči bolj tenko spredene, bolj globoko serce ranijo, kakor nabrušeni meč hujši reže. Torej so tenke počutnice velikrat nevarniši kot debele kvante, kakoršne tudi zamašene ušesa žalijo. Kakor en sam škripač celo hišo ljudi ošemi, tako utegne marsikdo z debelimi bukvami spotikljivih berklarij celimu narodu ušesa šegetati in ob enim pod klobukam „narodnosti“ njegov pravi blagor podkopovati. Svetujemo torej pobiravcam in razširjavcam narodovnih reči, de naj se varujejo zaljubljenih sanjarij, ako nočejo biti mesarji ter rabeljni nedolžnosti in si težkiga zadolženja na svojo vest nakopati“. — V tem oziru piše (str. 192) mladimu pesniku: Vsaka pesem mora določen dober namen imeti p. podučiti, giniti, serce za kako čednost močno vneti, in v dosego tega namena naj vsa pesem meri. Bolj ko pesem s svojo živostjo, mičnostjo, krepostjo in z olikano zunanjo podobo ta namen doseže, boljši je pesem. — Marsikteri pa pesmi brez namena delajo, torej pesmi niso pesniške. Njih dosti tudi pesmi s pasjim namenam dela, torej so njih pesmi pasje; to pa se spodobi k večimu pesjanam in nê kristjanam. Kolikrat je „Danica“ take reči že v misel vzela, pa je marsikterim tudi le bob v steno! Dokler le z mezincam zamore gibati, slepari človek samiga sebe in druge.“ —

Sicer je pisal na pr. Božja sodba oskrunovavcam nedelj in praznikov. Le pošteno in v tem poleg nemškega p.:

Pridi, Jezus, k nam se vsedi,
Blagoslôvi nam te jédi!
Prišle so iz tvoje roke,
Nas napasti, tvoje otroke.

Le poštenje in zvestoba
Spremljate naj te do groba,
Tud za noht od prave poti
Se nikolj nikar ne zmoti!

Nekaj od ljubljanskih in družih keršeníc na pr.: „V Ljubljani in tudi drugod je ljudstvo, ki je navadno prvo zjutraj na nogah, poslednje zvečer pri počitku; pogosto naj pridniši za Božjo službo in prav obilno pri Božji mizi. „Ljubljanske keršenice“ jih sploh imenujejo . . . Že večkrat smo premišljevali, od kod ime „keršenica“? In misel nas je obhajala, de je to ime že prav staro; najberže so se že nekdanji neverski slovenski gospodarji prepričevali, kako pridni, zvesti, pohlevni, delavni in pokorni so keršanski posli, in so jih veliko rajši v službo jemali kakor pa take, ki so bili še nejeverski, desiravno sami še nekristjani . . . Zdí se nam, da ni prav hvalno za služabništvo moškiga spola, de tudi keršenik, namesto služabnik, strežnik, ali hlapec, ni bilo prišlo v navado . . . Ako pridejo nove lepe bukve na dan, naj pred jih imajo sploh keršenice v rokah. Tudi našo „Danico“ mnoge keršenice pridno pridno prebirajo, v tem ko ji pa mnogi ne odprejo vrát, kateri bi ložej dva tavžent tolarjev šteli za njo, kakor keršenica dva goldinarčka, za ktera tolikrat prezebatí, toliko preslišati mora itd. (str. 11)“. — Kako je neka sveta keršenica svoje djanje posvečevala. Abdallah in Sabat. Pepelnica obiše

stariga oglarja Miklavža (Svarivne podobe str. 27. 28). Novim in starim birmancam. Dr. Ignaci Knobleher. Smert in nabirki za spominek njegov. Če je že čas za spreobrnjenje zamurcov? Provikar Kirchner in srednje-afrikanski misijon. Gostnerjeva smert in še marsikaj na pr.: „Ko sim l. 1853 bolan — v Asvanu — v barko šel, sta me gg. Gostner in Kohl za roke peljala in g. Provikar so zravno šli. Vsi trije so bili terdni, mladi, zdravi, veseli. K temu sta bila še gg. Lap in Haller, sicer nekoliko šibkejši, vender pri zdravji, pri robu v Šelalu. Tedaj zraven mene, za smert oslabljeniga, pet zdravih duhovnov. In zdaj — v tako kratkim času — čez 5 let — ni ne eniga zmed njih več med živimi. Samo mene je Božja previdnost umaknila, ali sim se sam umaknil, zoper njeno voljo, ne vém prav? Imé Gospodovo bodi češeno (str. 99)!“ — Sveti Stanislav Kostka. Olivier in njegove nar poslednje djanja. Kako čudno je neki kralj v Magoru prave vere iskal. Ali bo kaj pri nas z Ježuškovo bratovšino ali družbo sv. Dektinstva (str. 116)? Govor za novo mašo l. 1857. En dan iz letašnjiga šmarničniga opravila. Nekaj od pobožnih in nepobožnih duš (str. 149). Pogled v sakristijo. Svarilo pijancam (str. 164). Ludovik Blozi (več oddelkov iz že pohvaljene knjige v lepši obleki). Drobtine. Sostavki so primeroma bolj zanimivi in krajši. „Ogled“ lepo narašča itd. Dovtipne so nekatere opazke vrednikove k raznim spisom. Tako na pr. Hude vremena, toča:

„Vém, kako bodo nekteri ugovarjali in rekli: Kako pa de nekatere kraje zmiraj toča, druge zmiraj slana, druge zmiraj suša zadeva; družih pa nikoli ne, ali pa le porredkama, desiravno so ravno tako pregrešni, kakor uni? Odgovorimo, de to ni noben izgovor, de bi take nesreče ne bile šiba Božja. Bog ima razločne in mnoge šibe, za en kraj take, za družiga druge, nobeden pa ne odide kazni, ko greší. Ako ni toče v kakim kraji, ko so ljudje pregrešni, pride pa bolezen pri ljudéh ali živini, požar, suša ali kaj družiga hudiga. Kadar oče strahuje otroka, vzame v roko tisto šibo, ktera mu je nar bližej; tako tudi Bog, kadar hoče kake kraje kaznovati, prime v svojo pravično roko tisto šibo, ktera je kakimu kraju nar bolj lastna (sej tudi to je Božja naredba): točo v krajih, kteri so zavoljo svoje lege toči bolj izpostavljeni, sušo, kteri imajo veči lastnijo za sušo itd. Če je pa vsiga že preveč, pa pridejo občne stiske: kolera, punti, vojske, dragine itd. To razjasnjenje naj si k sercu vzamejo sumljivi dvomljivci in še bolj lažnjivi modrijani, ki vse le natori ali slepimu naključju pripisujejo in ne pomislijo, de je Bog tudi natoro stvaril in se mora ona po Njegovi volji ravnati, kakor voz po volji voznikovi, in de slepiga naključja ni, ker vse vlada Božja roka (str. 132)“. — „Tisto lažnjivo modrijanstvo mende, ki s svojimi zmotami zemljopisje, naravstvo, zgodovino in vse verste znanstev in učenosti napolnuje, ter iše brave ob vero, ob Boga, mir in zveličanje pripraviti. Tako modrijanstvo naj gre škratelnam žvižgat; špicparkelj naj ž njim žgance kuha (str. 187)!“ — „Že večkrat smo mislili: Zakaj se neki zoper vko-reninjeno „Oni, Njim, Njih“ itd. tolikanj vojskujemo, akoravno je novejši mem „Vi, Vam, Vas“ itd.?“ Sej tudi Lahi imajo svoje novejši „Ella, Lei“ itd., kar njih mati ni poznala, in jih za to nič vest ne peče. S tem pa nočemo očancu „Vikarju“ vojske napovedovati, temuč samo to naj se nam prizanese, de enkrat tudi strička „Onikarja“ na njegovim mestu pustimo, ki ga je peresna lopata že tolikrat v tamnice sunila“ (str. 202).

Naročevanje na Zg. Danico, ktera je izhajala vsaki drugi četertek, sredi leta spremlja z besedami: „Ne moremo se pri ti priliki zadosti zahvaliti dobrotljivim kterim koli gospodam, ki so z mnogoterimi dopisi naš list podperali, in ker se zlasti tudi v tem življenje kaciga lista razodeva, de dobiva mnogotero koristnih dopisov, torej prosimo tudi nadalje prav obilne pomoči od te strani (str. 96)“. In konec leta: „Pre-dragim pisavcam, prijatlam in podpornikam našiga cerkveniga lista plačilo od Boga in

lepa hvala! Ne bodo se zgubili biserji, ki jih v tem listu hranijo. Prosimo, naj bi blagovolili nadalje še z veči gorečnostjo delati za Božjo čast in prid Slovincov v malim pa vender deleč segajočim vinogradu našiga lista (str. 200).“

Kakó naj učitelj poučuje, da doseže pazljivost in dobro disciplino.

Iz češčine preložil **Radoslav Knaflič**.

Najlepša podpora in podloga izdatnega pouka je dobra disciplina. Po tem, kakó umé učitelj buditi učencem pazljivost ter jo vezati na sé, se spozná, kakšen je on strokovnjak v svojem poklicu. Ako si umé učitelj ustvariti dobro disciplino, postane mu ves pouk igrača ter se lahko uveri, da mu učenci dobro vspévajo. Zato je treba, da si večkrat ogledamo pedagogiška in metodična načela ter se i po njih ravnamo.

1. Razdéli si učno tvaríno na posamezne mesece. Na ta način dobiš jasni pregled ter ne preoblašaš učence s poukom.

2. Pripravi se dobro za vsak pouk. Učitelj si mora učno tvarino dobro osvojiti, tako olajša sebi pouk, a učencem učenje. Kdor se na pouk dobro ne pripravi, nalikuje kuharju, kateri donaša gostom nezačinjena jedila. Le dobro izvežbanemu in posebno nadarjenemu učitelju ni treba natančne priprave.

3. Skrbi, da si oskrbé vsi učenci takoj začetkom šolskega leta knjige in druga učna sredstva ter da jih imajo v redu.

4. Ne trpi, da bi učenci knjige in zvezke mazali ali celó trgali. Oboje mora biti snažno in čisto. Dobro je učencem 1. in 2. razreda v to svrhu najmenj jedenkrat v tednu knjige pregledati ter skrbeti, da ne devajo v nje različnih podobnic in drugih rečí, s katerimi se potem navadno pri pouku kratkočasijo in igrajo.

5. Učitelj naj zahteva užé od začetka, da mu učenci na izgovor dobro pazijo ter ga v odgovorih lepo posnemajo.

6. Pri pouku se ne daj obvladati od zmožnejših učencev, kateri se navadno sami na odgovor oglašajo. Nesmele, boječe in menj nadarjene učence vzpodbujaj z ložjimi vprašanji. Ako ti storé pogréske, popravi ljubeznjivo; ako odgovoré dobro, pohvali jih, a vedno jih napeljavaj, da se ti kmalu sami oglasé na odgovor; ináče bi ostali nesmeli in boječi ter bi se ti na odgovor nikdar ne oglasili.

7. Spoznavaj svoje učence! To je najglavnejše in najvažnejše diktaktično načelo. Zdravnik mora najpred storiti diagnozo (spoznati bolezen), ako hoče bolezen izlečiti, enako je učitelju, spoznati zmožnosti in značaj učencev, ináče bi taval po temi. Slabejšim in menj nadarjenim učencem daj pri izpraševanji več časa za odgovor, nego zrelejšim.

8. Rahel a varen postop bodi vsakemu učitelju zlato pravilo. Múdi se osobito pri prvem začetku.

9. V najnižjem razredu ponavljaj sleherno uro; kajti učenci elementarnih razredov ne morejo pregledati več celote. Koncem posameznih mesecev ponavljaj obširnejše, da se prepričaš, kaj in koliko so se učenci naučili, česar so se ves mesec učili.

10. Vadi učencem spomin! Trajnost pridobljenega znanja je odvisna od jakosti spomina; kar ni v spominu, tudi ni v duši. Mi vemo samo to, kar si v spominu obdržimo. Pogostega ponovila je potreba; kajti otroci kaj radi pozabijo, kar so se naučili. Da se učencem razum jáči, srce žlahtní, a spomin izuri, je dobro, če se učé na pamet kratkih pripovedek in prislovic.

11. Naloge naj učitelj vedno marljivo in vestno popravlja.

12. Poučuj praktično! Pri mnogih šolah je največja napaka ta, da se učenci mnogo učé, a malo naučé. Hoče li se učenec naučiti govoriti, mora učitelj molčati. Govori li učitelj več časa in neprenehoma, utruji učence, izcrpi jim pazljivost in besede njegove postanejo prazni zvoki. S svojim širokim razlaganjem ne doseže ni toliko, kolikor bi dosegel, ako bi jih samo opozoril, a z druge strani prezrè važni cilj pouka; kajti jemlje učencem priložnost, da bi se izrazili o tem, kar so uméli. Ako učitelj preveč govori, učenci malo mislijo in se malo naučé. Mnogi učitelj ima to pogreško, da v svojej navdušenosti neobičajno glasno govori enako razvnetemu pridigarju. Čemu ta krik, ta razvnetost? Hoče li s tem svojo navdušenost, svojo znanost i. t. d. učencem odkriti? Promatraj to svojo pogreško in uvidel bodeš, da s tem ničesar ne dosežeš. Takšna razvnetost je tudi zató negodna, ker kvari zdravje in je užé marsikoga utrápila. Učitelj bodi v svojem govoru in vedénju miren. Miren, prirojen, navadni govor, resnega značaja in z naglasom posameznih besed in bistro okó, katero pozoruje vsako gibanje učencev, je najboljšé sredstvo za vzbujanje pazljivosti in dobre discipline.

13. Ne trpi, da bi ti učenci pozno v šolo dohajali. Pride li učenec prepozno, ne vprašaj ga nikoli med poukom za vzrok, s tem se trati čas. Ako se je učenec po svoji krivdi zapoznil, sodi mu kazen po končanem pouku. Dohaja li navadno pozno, preiskuj vzroke ter se sporazumi z roditelji. Učenci naj prihajajo v šolo snažni in počesani.

14. Bodi prizanesljiv in varuj se nepravičnih kaznij. Z zapuščenimi, zanemarjenimi in revnimi učenci ravnaj po očetovsko, da jim ne žališ čuta ter da ti ne odrekó spoštovanja. Nasilje vpliva slabo na otročje srce; čim večjo je isto, tem veči biva upor, le proti srčnosti in ljubeznjivosti ni upora in brambe. Komur nestaje ljubezni, potrpežljivosti in vztrajnosti, ta si ne voli učiteljskega stana.

15. Pri čitanju navajaj učence, da čitajo vsi u duhu s čitajočim učencem. Po slabem čitatelju pokliči dobrega, da slišijo razliko slabega in dobrega čitanja. Slabejši učenci naj dohajajo vsaj trikrat na teden prej v šolo, kjer po navodu boljših učencev čitajo. Na višjej stopnji zahtevaj, da ti učenci vsebino berilnih sestavkov v lepem izgovoru in s svojimi besedami pripovedujejo.

16. Pri računstvu poučuj vsestransko in praktično, da si učenci v danem primeru zapopadeno resnico sami iznajdejo, da bi jo pojмили ter o njej soditi mogli. Primeri naj se jemljejo iz znanega obzora učencevega; kajti nič ni za manjše učence suhoparnejše od računanja s samimi števili. Z manjšimi učenci ni dobro vso uro računati; kajti otročja duša ne prenaša preobloženja. V višjih razredih obravnaj z učenci vsako računsko nalogo, še le potem jo daj izdelati na tabli.

17. Da si osvojijo učenci lepo pisavo, skrbi, da ti pišejo vsako nalogo ne samo čedno, temveč tudi kolikor možno po pravilih krasopisnih.

Dvanajst učiteljskih lastnostij.

Spisal **Jakob Dimnik.**

Prva in najpotrebnejša lastnost slehernega dobrega učitelja je ljubezen do otrok. Ljubezen do mladine je v gotovem pomenu etično-praktičen talent učiteljev. Kedor ne ljubi nedolžnih otročičev, naj se ne posvetí toli važnemu učiteljskemu stanu, in več koristi človeštvu, če postane navaden dninar, kakor vzgojevalec mladine.

Če hoče strokoven vzgojitelj dobro na otroke vplivati, mora imeti razum za njihov posebni način v nazoru, mišljenji in čutenji. Ta razum se pokaže posebno v tem, če se zna učitelj v otročjih krogih tako obnašati, tako z otroci pogovarjati, da ga lahko razumejo. Bolj ko otroci učitelja umó, bolj ga bodo ljubili in bolj odkritosrčni bodo do njega. Bolj ko pa učitelj spozná svojstvo posameznih vzgojencev, toliko lažje in popolnejše doseže cilj vzreje.

Pedagogičnemu talentu pridružiti se mora pa tudi pedagogičen takt, koja obadva morata biti učitelju užé prirojena, drugače ni sposoben za vzgojevalca mladine.

Poleg teh naravnih, prirojenih lastnostij morajo pa krasiti dobrega učitelja (učiteljico) tudi še te-le lastnosti:

1. Dar psihologičnega preiskavanja. Zato je vsakemu učitelju potrebno, da se uči dušoslovja in to nekaj zaradi tega, da more natančno spoznati sebe in človeka sploh — po naravi in po njihovih bistvih, nekaj pa tudi zato, da zna z gojencem pravilno po psihologični previdnosti ravnati.

2. Moč, neugodne duševne razmere v svojem notranjem vladati. Mnogo je takih dušnih razmer, pri katerih učitelj silno težavno svoj posel opravlja, ali ga pa še celó zanemarja. Učitelj se mora pa premagovati, da si take razmere takoj iz glave izbije, ko prestopi šolski prag in pred očmi mu mora biti edino le njegov vzvišeni poklic. Pa tudi veselje svoje mora učitelj v šoli skrivati, kajti otroci ne smejo zapaziti ne žalosti in ne veselja učiteljevega.

3. Nagon do vnete in redne delavnosti. Delaven in reden mora biti vsak učitelj, drugače ne doseže svojega smotra. Učiteljeva nemarnost ali lenoba uniči v učencu nagon do delavnosti in marljivosti, in potem gotovo tudi ni povoljnega uspeha pri pouku.

4. Vesela soudeležba nad otročjem veseljem. Če je učitelj vesel nad radostjo svojih učencev, pokaže s tem, da zna pedagogično-ljubeznjiv biti v krogu svojih učencev.

5. Čistost in razložnost v govoru. Skušnja uči, da taki učitelji, ki nimajo visokih študij ali izvrstnih spričeval, ki pa znajo čisto in razumljivo svoje misli izraževati, navadno več uspehov dosežejo, kakor pa učitelji z večjimi študijami, ki pa ne razumejo, kako bi učence vadili najpotrebnejših vednosti.

6. Nagon do naobraževanja samega sebe. Učitelj, ki nima veselja do naobraževanja samega sebe, postane s časom pedagogičen dninar.

7. Prepričanje, da je ljudska šola bistveni pogoj za povzdigo in naobraževanje človeštva.

8. Nravna moč, da se lahko zoprstavi slabemu poželjenju.

9. Osebna čast, ki vse, kar se ne ujema z učiteljskim stanom od sebe odvrta ter si tako prizadeva pridobiti spoštovanje in zaupanje.

10. Ponižnost. Noben stan se ne sme tako zeló prevzetnosti varovati, kakor ravno učiteljski stan. Napihnen, ošaben in prevzetan učitelj je najslabši človek. Tacega učitelja najvišji namen je, vzgojevati zeló učene in na svojo učenost ponosne otroke, iz kojih pa postanejo navadno ničvredni ljudje. In prav ima pedagog, ki pravi: „Meni je ponižen in pobožen učitelj, kojemu je na srci sreča svojih učencev, mnogo ljubši, kakor pa ošaben in zeló učen učitelj, ki vse drugo v svojem srci gojí, le ne ljubezni do svojih učencev.“

11. Ljubezen do národa. Kdor ne ljubi národa, kojega otroke poučuje, kdor ta národ nizko ceni ali še celó zaničuje, kdor mu otroke odteguje s tem, da njim z puhlimi frazami cepi ljubezen do ptujstva, tak učitelj ne zasluži, da se zove učitelj,

ampak izneverjenec, ker národu, med kojim žíví in čegar kruh jé, najdražje zaklade izneverja — in izpodkopava bodočnost njegovo.

12. Pobožnost in bogaboječnost. Kdor hoče dolžnosti učiteljskega stanú vestno izpolnjevati, mora biti tudi sam pobožen, ker drugače ne more izročene mu mladine versko - npravno vzgojevati.

Da si pa učitelj lahko prisvoji teh dvanajst lastnostij, mora pa biti trdnega značaja pa zdravja.

Iz šole za šolo.

Rodovina.

(Glej Praprotnik-ov „Abecednik“ na str. 55!)

Koliko ljudí (oseb) je v vaši hiši (v stanici)? Imenuj jih! Vsi vkup so rodovina. Oče in mati sta stareja od otrok. Kako imenujemo očeta in mater z eno besedo? (Stariši.) Koliko otrok vas je pri vas (pri vas . . .)? Koliko sinov? koliko hčérá? (dva dečka in tri deklice.) Kako jim je imé? Stareji deček je Jože, mlajši pa Jurijče, in deklice so: Marijca, Ana in Nežika. (Imena Jože in Jurijče so deška imena; imena Marijca, Ana in Nežika so pa dekliška imena.) Imenuj še druga deška in dekliška imena! Jože imenuje Jurijčeta svojega brata. Kako imenuje Jurijče Jožeta? Kako pravijo Ana, Marijca in Nežika Jožetu in Jurijčetu? Jože in Jurijče sta Ani, Marijci in Nežiki brata. Kako pravita Jože in Jurijče Marijci, Ani in Nežiki? (Sestre.) Kdo izmej vas ima tudi brate in sestre? Koliko bratov (sester) imaš ti, ti? Kako je tvojemu bratu imé? Koliko je star? Ali je stareji, ali mlajši od tebe? Koliko bratov in sester vas je vkup domá? Koliko bratov in sester je v vaši rodovini?

Pri peči sedí užé zeló star mož (stara žena). Kdo je? (Stari oče, stara mati.) Čegav oče je stari oče? Čegava mati je stara mati? Kako pravite tudi še staremu očetu (stari materi)? (Déd, babica.) Stari oče (stara mati) pravijo otrokom, da smo njihovi vnúki in vnúke. Koliko vnúkov (vnuk) ima vaš stari oče (stara mati)? Kdo izmej vas ima še starega očeta (staro mater)? Čegav oče imajo brata? Kako praviš očetovemu (materinemu) bratu? (Strijec, ujec.) Čegav oče ima sestro? Kako imenuješ očetovo (materino) setro? (Teta.) Strijčevi (ujčevi) otroci so vaši bratranci in sestričine. Vsi ste sorodniki. Vaši stariši še živé. Bodite Bogu hvaležni! Otroci, katerim so oče in mati užé umrli, so sirote. Za pridne sirote skrbí oče nebeški; dá jim dobre ljudi, da skrbé za-nje.

Dobre stariše vam je Bog dal. Ljubijo vas; zato jih lepo ubogajte in tudi ljubite. Stariši skrbé za vas. Oče morajo večkrat trdo delati, da vam prislužijo kruha in vsega, česar potrebujete. Tudi mati skrbé vedno za svoje otroke. Povej, kaj delajo tvoj oče, tvoja mati? Zakaj morajo oče denar prislužiti? Kaj delajo mati zjutraj, o poludne, zvečer? Kaj storé mati, če otroci potrebujejo srajc? Kaj storé mati, če otroci obleko strgajo? Kaj storé mati, če mali otroci jokajo, če jih spat odpravljajo, če se otroci vzbudé? i. t. d. Kaj storé mati, če je kdo v rodovini bolan? Kaj delajo dobri otroci starišem? Kaj slabi? Dobri otroci starišem delajo veselje, slabi pa žalost.

Kaj bodete vi storili?

Vse, kar koli potrebujem
Star'si moji mi dajó,
Noč in dan za mé skrbijo
In me var'jejo lepó.

Kak bi mogel povrniti
 Staršem to jaz revež zdaj,
 K Bogu za nje čem moliti
 In ljubiti jih vselej.

Književnost.

„Matica Slovenska“ je za l. 1888. izdala te-le lepe knjige:

1. **Erjavčevi pripovedni spisi.** I. del. Uredil prof. Fr. Levec.
2. „**Letopis Matice Slovenske**“ za leto 1888. Uredil dr. Lovro Požar.
3. **Slovenci in 1848. leto.** Spisal Jos. Apih, profesor deželne velike realke v Nov. Jičini.
4. **Prihajač,** povest, spisal Fr. Dolinar.

Vse te knjige obsegajo čez 60 tiskanih pol prav zanimljive tvarine ter kažejo prelep napredek, na katerega sme biti „Matica Slovenska“ ponosna. Prav živo priporočamo to vrlo društvo vsem krajnim in okrajnim šolskim in učiteljskim knjižnicam ter vsemu slovenskemu učitelstvu.

„Družba sv. Mohora“ je za l. 1889. izdala šestero knjig, in sicer:

1. **Življenje Marije in sv. Jožefa,** VII. snopič;
2. **Hodi za Kristusom;**
3. **Občna zgodovina,** XII. snopič;
4. **Slovenski Pravniki,** V. snopič;
5. **Slovenske Večernice,** 42. zvezek in
6. **Koledar za leto 1889.**

„Družba sv. Mohora“ je zdaj na Slovenskem in na daleč okolu največja in najplodnejša družba, ki šteje **41.551** udov (6.542 več ko vlni).

Letnina za vsako posamezno osebo ali ustanovo iznaša le **1 gld.** Pri tolikem krasnem uspehu se ta zlata družba vsakemu sama najbolj priporoča.

Emil ili ob uzgoja. (Knjižnica za učitelje, knjiga XXI.) Napisao J. J. Rousseau. S francoskega preveo Ivan Širola. Drugo dio. Zagreb. Nakladom Hrv. pedagog-književnoga zbora, 1888.

Sielu za zabavu i pouku. Složio za djevojčice Janko Tomić, učitelj više djev. škole v Karlovcu. (Nagradila „Matica Hrvatska“ iz zaklada grofa Ivana Nep. Draškovića g. 1887.) II. knjiga. I. zvezak. U Zagrebu. Nakladom Hrv. pedagog-književnoga zbora.

Obe knjigi ste prav zanimljivi in tudi Slovencem razumljivi ter ugodni.

D o p i s i.

S Češkega. Sadike za šolske vrte ima na izbiri in prodaja g. Hanuš Zrzavý, nadučitelj v Okrouhlici (Češka), in sicer: dveletni glog (Weissdorn, Crataegus) po 45 cm velik za 5 gld. 75 kr.; triletni (močnejši) za 7 gld. 1000 kosov poštne prosto. (Priloži se tudi navod, kako se nasaja živi plot.) — Tudi se dobivajo tu raznovrstni sadni divjaki (55 kr. — 2 gld. 40 kr. po velikosti), mlade, velikolistnate lipe (6 — 15 kr.), sadna drevesca (15 — 30 kr.), plotne rože (1 gld. 40 kr.) i. dr. Več o tem se lahko izve po naročilih. Znano je, da g. Zrzavý zalaga s sadikami šolske vrte na Češkem, Marskem, nekoliko celó v Galiciji itd.

Iz Novega Mesta. V 19. dan svečana je prečastiti profesor P. Ladislav Hrovat obhajal svojo 30letnico, odkar je stalni učenik na Novomeški gimnaziji. Častitali so mu gg. profesorji, dijaki, samostanska družina in tudi prijatelji od drugod, in gostoljubni gvardijan prečast. P. Innocencij so njemu na čast v ozaljšani obednici z domačini vred pogostovali več najodličnejših gospodov. P. Ladislav je znan posebno kot slovenski jezikoslovec in profesor in kot neutruđen spovednik, kot tolažnik pri bolnikih itd.

Rojen je P. Ladislav v Gornjem Tuhinu na Kranjskem 30. sušca 1825. l.; l. 1845. je pristopil v red sv. Franciška in po dovršenih bogoslovskih in vseučiliških študijah je bil od višjih poslan za učenika latinščine in grščine na Novomeško gimnazijo l. 1854. ter je l. 1859. postal stalni profesor. Srčno voščilo na mnoga leta!

Iz Logatca. Vabilo k drugemu občnemu zboru društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja Logatskega, ki bude v četrtek 4. aprila 1889. l. ob 9. uri dopoldne v šolskem poslopju v Cérknici s tem-le vzporedom: 1. Poročilo o društvenem delovanju preteklega leta. 2. Pregled letnega računa. 3. Volitev treh pregledovalcev računov. 4. Volitev petih udov v društveno vodstvo. 5. Določitev letnega prineska za prave in podperne ude. 6. Določitev cene od društva izdanega spisa «Opis Logaškega šolskega okraja». 7. Volitev delegatov v «Zavezo slovenskih učiteljskih društev». 8. O ustanovitvi posojilnice in hranilnice poroča gosp. Miha Poklukar, učitelj v Starem Trgu pri Ložu. 9. O šolskih uradnih tiskovinah predava gospod Josip Benedek, nadučitelj v Planini. 10. O šolskih vrtéh govori gospod Vojteh Ribnikar, nadučitelj v Dol. Logatcu. 11. Nasvéti in prosti govori posameznih društvnikov.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja Logatskega.
V Dol. Logatcu, dné 1. marca 1889. l.

Vojteh Ribnikar,
predsednik.

Iz Novomeškega okraja, † Janez Novak. Ugasnila je zopet luč, delavca našega trudapolnega stanu. Preminol je v 1. dan t. m. naš starosta g. Janez Novak, bivši učitelj v Šmihelu poleg Novega Mesta. Rojen je bil l. 1823. v Orehku na Dolenjskem. Služboval je užé 41. leto, večinoma v Novomeškem okraji. Bival je v Prečini poleg Rudolfovega in tudi v Črmošnjicah, kjer je sedaj njegov sin g. St. Novak nadučitelj. Povsodi, kjer je služboval, ga je ljudstvo rado imelo, ker je bil značajan in vesel, ter veren in zvest v svojem poklicu; tudi dober pevec in orgljavec. Bil je tudi dlje časa ud c. kr. okrajnega šolskega svéta.

Dolgo časa je služboval naš starosta v Šmihelu, 3. t. m. so pa prenesli njegovo truplo na ondoto pokopališče k večnemu počitku in boljsemu življenju. Da ni bil zapuščen in osamljen tû, kazal je njegov pogreb, katerega se je udeležilo mnogo ljudstva od blizu in daleč. Do hladnega groba so ga spremili tudi mnogi odlični meščani, naj omenim tû samo m. g. P. Urh-a, prošta Novomeškega, blag. g. J. Ekel-a, c. kr. vladnega svètnika in blag. g. A. Senekovič-a, c. kr. okrajnega šolskega nadzornika. — Tudi č. gg. tovariši, očetje frančiškani in nekoliko učiteljskega osobja iz obližja ga je spremilo do temne jame. Pred hišo, kakor tudi na pokopališču mu je ganljivo zapelo žalostinki, Novomeško kat. društvo rokodelskih pomočnikov, katero slednje je bilo sè svojo krasno zastavo pri sprevedu prisotno. Pa tudi Novomeška godba mu ni pozabila zadnje časti zkazati; svirala je pogrebnico med sprevedom in na pokopališču. Tako je, — če tudi je bilo vreme slabo, — prisotna obilica ljudstva skazala ranjkemu zadnjo čast ter pričala, da je bil blagi Janez obče priljubljen mož. Naj v miru počiva!

Naj Vam ob enem tudi povem, da tudi v našem okraji osepnice ne mirujejo. V Podgradu niso imeli en par tednov šolskega pouka zaradi te nalezljivke; sedaj, ko se je užé na boljše obrnilo, imajo zopet redni pouk. Tudi v Šmihelu in Stopičah sim ter tam kateri za osepnicami zbolí in umrje. Da, še celó v Rudolfovo so se prikazale. Da bi le Bog to šibo od nas odvrnil, ker se zaradi nje pri pouku mnogo dragega časa izgubi. — l.

Od Nekod. Zopet se mnogo govori in piše o plači ljudskih učiteljev in učiteljic na Kranjskem. Posebno se o plači učiteljic govori o nekih odstotkih, tedaj tako, kakor bi se hotela učiteljicam plača še bolj skrčiti in se pod to za učitelje postaviti. Če se to zgodi, bodemo učiteljice na Kranjskem (posebno me na deželi) zapuščalo svojo domovino in si iskale kruha tam, kjer ga učiteljicam režejo toliko, kakor učiteljem, ali pa se bomo poprijemale drugih služeb, kjer se vsaj toliko zasluži, da si omikani človek more pošteno živiti. Nadejamo pa se, da se bodo naši deželni p. n. g. poslanci tudi to pot (kakor 1872. l.) v Kranjskem deželnem zboru potegnili za primerno plačo slovenskim učiteljicam, katere kakor učitelji zvesto in natanko izpolnujejo svoje velike in težavne dolžnosti.

Učiteljica.

Z Notranjskega. Nadučitelj na Notranjskem, blizu železniške postaje, bi rad s kom drugim menjal s službo. Več izvé se pri uredništvu «Uč. Tovariša».

Iz Ljubljane. Iz poslednih sej c. kr. deželnega šolskega svéta v 14. in 21. dan februarja t. l. Določi se, da se razširita trirazredna ljudska šola v Srednji Vasi pri Kočevji v čveterorazredno in dozdanja dvorazredna ljudska šola v Spodnjem Logatcu v trirazredno ter se kranjski deželni odbor naprosi, da bi to privolil. — Oddajo se: nadučiteljska služba v Vinici učitelj v Šent-Vidu nad Ljubljano, g. Franu Lovšin; tretja učiteljska služba na ljudski šoli Radečah (v Krškem šolskem okraji) zač. podučitelju v Blanici na Štajerskem, g. Franu Slancu; tretja učiteljska služba na čveterorazredni ljudski šoli v Šmartinem pri Litiji,

tukajšnji 4. učiteljici gspdc. Kristini Demšar; druga učiteljska služba na ljudski šoli v Moravčah dozdanjemu učitelju na ljudski šoli na Hotiču, g. Ivanu Tomanu, in učiteljska služba na enorazredni ljudski šoli v Adlešičah pa dozdanjemu učitelju na ljudski šoli v Banjaloki, g. Antonu Kaduncu. Stalno se nastavijo začasni učitelji: g. Rajko Justin, na ljudski šoli v Preloki; g. Karol Simon, na ljudski šoli v Lescah, in g. Fran Rus na ljudski šoli v Ribnem; potem začasni 2. učitelj na čveterorazredni ljudski šoli v Metliki, g. Fran Gregorač in dozdanja tukajšnja učiteljica gspdc. Matilda Parma. Novoustanovljena podučiteljska služba na dvorazredni mestni nemški deški ljudski šoli v Ljubljani oddala se je nadučitelju na Jesenicah, g. Antonu Majerju, 2. učiteljska služba na trirazredni mestni nemški deklški šoli v Ljubljani pa dozdanji tukajšnji podučiteljici gspdc. Emi Ravnahar in na tem mestu izpraznjena služba podučiteljice, tukajšnji pomožni učiteljici, gspdc. Franciški Ileršič. Dozdanji 3. učitelj na čveterorazredni deški šoli v Kočevji, g. Fran Šešark se tu stalno nastavi na 2. učiteljsko mesto, in 4. učitelj na tej šoli, g. Friderik Kavcky na 3. učiteljsko mesto pri tej šoli. (Glej «Premene pri učiteljstvu» v 5. listu «Uč. Tov.»!) — Gospod deželni šolski nadzornik Jakob Smolej bere letno poročilo o stanju ljudskega šolstva na Kranjskem za šolsko leto 1887/88., kar se vzprejme in predlaga slavnemu ministerstvu. — Učiteljevi vdovi Ivani Grm v Adlešičah dovoljuje se postavna pokojnina in doneski za vzgojo še nepreskrbljenih otrok. — Reši se več prošenj za podpore in nagrade ter pritožbe o kaznih za šolske zamude.

— Gluhonemih za šolo ugodnih otrok na Kranjskem je po najnovejšem štetju 128, slepih otrok pa 25.

— † Karol Deschmann umrl je v 11. dan marcija t. l. Pokojnik bil je več let bistri muzejalni kustos in do l. 1861. zvest sodelovalec dr. Bleiweisov, Tomanov in drugih. L. 1871. do 1873. bil je mestni župan Ljubljanski, zraven tudi deželni in državni poslanec in kot deželni odbornik tudi ud. c. kr. deželnega šolskega sveta, kjer je bil ljudskim učiteljem, posebno tem, njegovega mišljenja, zelo naklonjen. Naj v miru počiva!

— † Gustav Hackl, učitelj doljnogradske deške pučke šole v Zagrebu, je 11. dne t. m. umrl. Naj v miru počiva!

— † Umrla je 14. t. m. ob 1. uri popoldne dobro znana Riharjeva Jerica, sestra ranjcega skladatelja Gregorija Riharja. Pogreb bode v soboto popoldne ob 4. uri. Naj v miru počiva!

— Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. Letnino za l. 1889. so dalje plačali p. n. gg.: Furlan Jakob, učitelj v Ljubljani; Gross Peter, nadučitelj v Zagorji; Konšeg Friderika, učiteljica v Ljubljani; Poženel Janez, nadučitelj na Rakeku; Praprotnik Andrej, nadučitelj v Ljubljani; Rant Matija, nadučitelj na Dobrovi.

Premene pri učiteljstvu.

Gspdc. Kristina Demšar, 4. učiteljica na čveterorazredni ljudski šoli v Šmartinem pri Litiji, umeščena je na 3. učiteljsko mesto na tej šoli. — G. Avg. Arzelin, učitelj v Dupljah, pride v Ljubno. — G. Janez Novak, učitelj v Šent-Mihelu pri Rudolfovem na Dolenjskem, je umrl. N. v. m. p!

Razpis učiteljskih služeb.

Št. 122

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Šent-Mihelu pri Novem Mestu na Dolenjskem s 450 gl. letne plače, s 30 gl. opravilne doklade in z 80 gl. stanarine.

Prošnje za to službo naj se postavnim potom do 20. marcija t. l. vlagajo pri podpisnem uradu. C. kr. okrajni šolski svet v Novem Mestu v 4. dan marcija 1889. l.

Št. 272

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Banjaloki se razpisuje učiteljska služba s 450 gl. letne plače, 30 gl. opravilne doklade in s prostim stanovanjem v stalno, ali začasno umeščenje.

Pravilno osnovane prošnje naj se postavnim potom do 7. dne aprila t. l. vlagajo pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji v 7. dan marcija 1889. l.

Listnica uredništva. G. J. B. v K.: Služba C. M. dr. v T. je čisto zasebnega (začasnega) značaja.